

IESBA ETİK KURALLAR

Örnek Olay 11: Muhasebe Meslek Mensuplarından Beklenen Görevler Zihniyet ve Önyargılara Odaklanma

Muhasebe meslek mensuplarının IESBA Etik Kurallarına göre yükümlülüklerini karşılamaları ve kamu yararı içerisinde hareket etme sorumluluğunu desteklemeleri için, görevlerinin gerektirdiği beklentileri anlamaları ve doğru bir zihniyete sahip olmaları gerekir. IESBA, Görevler ve Zihniyet isimli projesi, erken adaptasyona izin vererek 21 Aralık 2021 tarihinde yürürlüğe girecek yeni hükümlerde bu yükümlülükleri açıklığa kavuşturmuştur. Bu yeni hükümlerin önemli bakış açılarından biri, muhasebe meslek mensubunun önyargı, çıkar çatışması veya gereğinden fazla etki veya güven sebebiyle ödün vermeksizin mesleki yargı uygulamasını gerektiren temel tarafsızlık ilkesini güçlendirmesidir. Bu örnek olay çalışması, önyargıların sahip olabileceği etki ve kamu beklentilerini karşılamada muhasebe meslek mensuplarından beklenen görev ve zihniyeti vurgulamaktadır.

Etik Kurallarda Yapılan Kilit Görev ve Zihniyet Revizyonları Nelerdir?

- 1. Temel İlkelerin İyileştirilmesi:** Muhasebe meslek mensupları, özellikle dürüstlük, tarafsızlık, mesleki yeterlik ve gereken özen ve mesleğe uygun davranış ilkelerine ilişkin Etik Kurallar ile uyumda oynadıkları merkezi görevin farkında olmalıdırlar.
- 2. Önyargıların Farkındalığı ve Örgütsel Kültürün Önemi:** Muhasebe meslek mensuplarından mesleki yargı ve kararlarda önyargıların yarattığı olası olumsuz etkinin farkında oldukları bir zihniyete sahip olmaları beklenir. Çalışıyor oldukları/sahibi oldukları mesleki firmada etik esaslı kültürü desteklemeleri de beklenir.
- 3. Sorgulayan Bir Zihniyete Sahip Olmak:** Kavramsal çerçevenin uygulanması, bir muhasebe meslek mensubunun, temel ilkelere yönelik tehditleri tanımlarken, değerlendirirken ve ele alırken sorgulayıcı bir zihniyete sahip olmasını gerektirir. Bu, mesleki yargı ve kararlar için örneğin bilginin kaynağı, uygunluğu ve yeterliliği konusunda doğru soruların sorulmasını içerir.

Mesleki şüphecilik ve sorgulayıcı zihin

Kavramsal çerçeveyi uygularken sorgulayıcı bir zihniyete sahip olma yükümlülüğü, üstlendiği mesleki faaliyet dikkate alınmaksızın tüm muhasebe meslek mensuplarına uygulanır. Denetim, sınırlı denetim ve diğer güvence standartlarına göre (IAASB tarafından yayınlananlar da dahil), muhasebe meslek mensupları, önemli bir kanıt değerlendirmesini içeren mesleki şüpheciliği uygulamalıdırlar.

Aşağıdaki senaryoda önyargının nasıl gösterilebileceğini değerlendirelim:

Bir denetim müdürü, yürütülecek denetim hizmeti için bir denetim ekibi oluşturacaktır. Müdür, denetim ortağının söz konusu ekibi onaylamasını istiyor. Denetim ortağı listede yer alan bir ismi göstererek, “Bu kişiyi ekibe almanın iyi bir fikir olduğundan emin değilim. Bunun çok fazla yakınlık tehdidi oluşturacağını düşünüyorum” dedi. Müdür, “Gerçekten mi? Denetim müşterisi ile bir ilişkisi mi var?” diye sordu. Denetim ortağı, “Herhangi bir fikrim yok, ancak bazı kıdemli personel dahil, müşterilerinde çok sayıda yerli çalışan olduğunu biliyorum - ekibimizde yer alan bir kişinin, kendi kafa yapısına yakın olan kişilerin baskısı sebebiyle uygunsuz bir durumun ortasında kalmasını istemem” dedi.

BEŞ TEMEL İLKE

Dürüstlük | Tarafsızlık | Mesleki Yeterlik & Özen | Sır Saklama | Mesleğe Uygun Davranış

Bilinçli veya bilinçsiz önyargı, temel ilkeler ile uyuma yönelik tehditleri tespit ederken, değerlendirirken ve ele alırken mesleki yargının uygulanmasını etkiler. Önyargının etkilerini azaltmak zor olabilir. Çünkü genellikle kendi önyargılarımızı göremeyiz ve hatalı bir şekilde, tarafsız bir şekilde davrandığımızı inanırız. Muhasebe meslek mensupları aşağıda verilen sekiz yaygın örnekte verilen önyargılar konusunda tetikte olmalıdır.

ÖNYARGI TÜRLERİ	TANIMLAMA	ÖRNEK
Sabit fikirlik	Sonradan elde edilen bilgi yetersiz bir şekilde değerlendirildiği için başlangıçtaki bilgiyi dayanak olarak kullanma eğilimi	Denetçinin yargısı müşteri veya yönetime karşı sahip olduğu ilk izlenim ile bulanıklaşabilir.
Otomatikleşme	İnsanın sorgulayıcı veya çelişkili bilgileri, bir çıktının güvenilir veya amacına uygun olup olmadığını sorguladığında bile otomatik sistemlerden elde edilen verileri kabul etme eğilimi	Muhasebe meslek mensubu, sonuçları sorgulamaksızın yapay zeka kullanılan bir sistemin sonuçlarına göre hareket edebilir.
Değiştirilmez Algı	İlk akla gelen veya daha önce tecrübe edilmiş olaylar veya deneyimlere daha fazla önem vererek hareket etme eğilimi.	“Olursa ne olur” analizini yürüten bir muhasebe meslek mensubu, ne olabileceğine dair yalnızca en yaygın fikirleri kullanarak alternatif senaryolar modelleyebilir.
Onaylama	Mevcut bir inancı destekleyen bilgiye, bu inançla çelişen veya şüphe uyandıran bilgilere göre daha fazla ağırlık verme eğilimi.	Bir denetçi bazı hesap bakiyelerinin neden değiştiğine dair bir teori geliştirir. Bu teoriyi destekleyen kanıtlara, çelişen kanıtlardan daha fazla ağırlık verir.
Ortak fikir	Bir grup kişinin bireysel yaratıcılığı ve sorumluluğu engelleme eğilimi - yeterince eleştirel sebep veya alternatiflerin değerlendirilmesi yapılmadan karar alma ile sonuçlanacaktır.	Yeterince çeşitliliğe sahip olmayan bir Yönetim Kurulu üyesi ve yönetim ekibi, altta yatan karar faktörlerini yeterince incelemeyen yapay zeka destekli kredi başvuru onay sistemi kullanımını onaylayabilir.
Aşırı Güven	Kişinin risk veya diğer yargı veya kararlara ilişkin doğru değerlendirmeler yapma yeteneğini abartma eğilimi.	Denetçi, kendi yargılarının kusursuz olduğunu düşünerek bağımsızlık tehdidini yeterince değerlendirmede başarılı olamayabilir.
Geçmişinden referans alma	Kişinin anlayışını deneyimler, olaylar veya temsil ettiği varsayılan inançlar örüntüsüne dayandırma eğilimi	Adli bir denetçinin karaparanın aklanmasının meydana gelme riskini değerlendirmesi, firma sahiplerinin yapılarından etkilenebilir.
Algıda seçicilik	Bir kişinin belirli bir konu veya kişiyi nasıl gördüğünü etkileme konusunda beklentide olma eğilimi.	Ekibinin iş yerinde mutlu olduğunu düşünen bir muhasebe meslek mensubu, ekibinde yer alan herkesin verdiği yanıtları gerçekte olduğundan daha olumlu bir şekilde algılar.

DİKKAT

Muhasebe meslek mensupları görevlerini yerine getirirken özel yükümlülüklerin amacı ve niyetine göre Etik Kurallar ile uyumludur. Ancak, uyum, muhasebe meslek mensubunun kamu yararı içerisinde hareket etme sorumluluğunu daima karşıladıkları anlamına gelmez. Bir muhasebe meslek mensubu, yükümlülükler ile uyumun kamu yararı içerisinde olamayacağı veya uygun olmayan sonuçlara neden olacağına inandığı sıradışı veya istisnai durumlar olabilir. Bu durumlarda, muhasebe meslek mensubu, uygun mesleki veya düzenleyici otorite ile istişare etme konusunda teşvik edici olabilir.

Önyargıların etkilerini azaltabilecek eylemler:

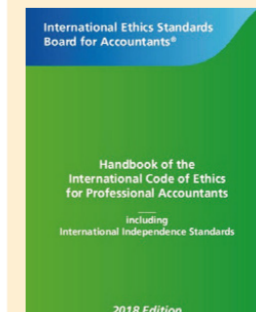
- İlave bir veri elde etmek için uzmanlardan tavsiye almak
- Değerlendirme sürecinin parçası olarak yerinde mücadele vermek için diğerleri ile istişare halinde olmak
- Mesleki gelişimin bir parçası olarak önyargıların tespitine ilişkin eğitim düzenlenmesi

Muhasebe meslek mensubunun görev ve zihniyet hükümleri kapsamında daha önce verilen senaryonun içinde yer alan denetim müdürü:

- İşyeri kararlarında ayrımcılığa izin vermenin mesleğin kamu yararına hareket etme sorumluluğu ile tutarlı bir davranışı yansıtmadığını kabul etmelidir.
- Denetim ortağının önyargılarının tarafsızlığı etkileyip etkilemeyeceği ve nasıl etkileyebileceği konusunu değerlendirmelidir.
- Bunu yapmak zor olsa bile denetim ortağı ile ilave görüşmeler düzenleyecek güçlü bir karaktere sahip olmalıdır.
- Algılanan önyargılı düşüncenin uygun bir şekilde düzeltilmesini sağlamak için konuyu diğerleri ile tartışmalıdır.

Önyargı ve karar alma konusunda uzun vadeli eğitim ve öğretim, etik esaslı kültürü desteklemek amacıyla denetim ortağı, denetim müdürü ve denetim ekibinin faydasına olabilir. Bu durumda, bu eğitim, çeşitlilik, eşitlik ve kapsayıcılık eğitimi şeklinde olabilir.

YARDIM

Açıklayıcı Gerekçe dahil, bu yeni görev ve zihniyet hükümlerine IESBA'nın websitesinde erişilebilir. www.IESBAeCode.org adresinde yer alan E-Etik Kurallar muhasebe meslek mensupları ve Etik Kuralların diğer kullanıcıları için online bir kaynaktır. Bu sistem Etik Kurallara hızlı ve etkin bir erişim sağlar.

